

*В. В. БАЗИЛЕВИЧ, студентка II курсу
(Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ)*

КОНТРОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОГО РЕГЛАМЕНТУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 7, с. 50–51

Система екологічного менеджменту у країні визначається, формується і регламентується Законом України “Про охорону навколишнього природного середовища”, прийнятим у 1991 р.

Згідно з цим Законом, метою державного управління в галузі охорони довкілля є реалізація законодавства, контроль за дотриманням вимог екологічної безпеки, забезпечення проведення ефективних заходів щодо охорони навколишнього середовища і раціонального використання природних ресурсів, досягнення узгодженості державних і громадських органів у галузі охорони довкілля.

Отже, державний екоменеджмент здійснює чотири основні функції:

- природоохоронне законодавство;
- контроль за екологічною безпекою;
- проведення природоохоронних заходів;
- узгодження дій державних органів і громадських організацій.

Для здійснення природоохоронного законодавства і контролю за екологічною безпекою створено відповідну організаційну інфраструктуру, до якої входять органи екологічної експертизи та екологічної інспекції. Екологічний аудит покликаний забезпечити проведення ефективних природоохоронних заходів та досягнення узгодженості дій державних і громадських органів. Екологічна освіта та виховання, екологічний інжиніринг мають сприяти ефективному забезпеченню проведення природоохоронних заходів на всіх рівнях державного управління в галузі охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та екологічної безпеки.

Ринково орієнтована економіка охоплює такі групи функцій еко-менеджменту: реструктури-

зація виробництва, створення конкурентного середовища і ринкового ціноутворення, програмно-цільового розподілу фінансів, корпоратизації, децентралізації та гнучкого нормування і оподаткування. Це функції змішаного екологічного менеджменту, в якому на макрорівні діє державна управлінська інфраструктура, а на мікрорівні — ринкова.

На рівні підприємства до загальних функцій управління належать:

- 1) формування екологічної політики;
- 2) визначення екологічних цілей та завдань відповідно до екологічної політики;
- 3) розроблення стратегічного плану реалізації екологічної політики;
- 4) розроблення програми екологічного управління та механізму її реалізації;
- 5) реалізація програми екологічного управління в узгодженні з елементами загальної системи управління;
- 6) формування екологічної свідомості та мотивування;
- 7) обмін інформацією та звітування;
- 8) ведення документації екологічного менеджменту.

На розв'язання практичних економічних і екологічних проблем спрямована діяльність людей та урядів більшості країн світу. У розвинених країнах гостро стоїть питання про скорочення техногенного навантаження на навколишнє середовище, покращення умов життя і діяльності людини. У країнах з низьким рівнем доходів переважно значення мають проблеми виживання, боротьба з голодом, бідністю, хворобами. Проте саме тут найгостріше постають питання екологізації господарської діяльності та збереження довкілля.

Природний і штучний, створений людиною, матеріальний світ є тим середовищем, в якому людина існує, господарює, задовольняє свої потреби і врешті-решт впливає на стан довкілля. Навколишнє середовище завжди було необхідною умовою і складовою процесу відтворення матеріальних і духовних цінностей, одночасно виконувало функції і природних ресурсів, і життєвого простору. Відтворюючи природні ресурси і навколишнє середовище, суспільство відтворює і свої продуктивні сили. Деградація довкілля не тільки погіршує загальний стан екосистем, а й скорочує забезпеченість виробництва сировиною, ускладнює технологічні цикли, погіршує умови життя.

Екологічні фактори неодноразово ставали причиною багатьох кризових ситуацій в історії людства (дорожнеча паливно-енергетичних ресурсів, чисельні наслідки повеней, зсувів ґрунтів, техногенних аварій і катастроф). *Екологічними факторами* називаються елементи навколишнього природного середовища, які істотно впливають на живий організм. Вони поділяються на три великі групи:

- 1) *абіотичні* — фактори неживої природи: кліматичні (сукупність фізичних і хімічних властивостей ґрунту), гідрофізичні, гідрохімічні;
- 2) *біотичні* — відображають суму впливів живих істот одна на одну, на неживу природу і на людину;
- 3) *антропогенні* — відображають вплив людини на стан навколишнього середовища, тобто всі форми діяльності людського суспільства.

Екологічні вимоги все частіше відіграють важливу роль у відносинах між державами, загострюють боротьбу за ринки виробництва і постачання продукції, стають бар'єром на шляху імпорту в країни екологічно незахищеної промисловості, сільськогосподарської та іншої продукції. На сучасному етапі розвитку суспільства у сферу виробництва залучено майже всі види природних ресурсів суші і значну частку багатств світового океану. Людство вже використовує майже 70 % земель, придатних для сільського господарства, 80–90 % природних кормових угідь. У річках і водоймах вилловлюється майже 90 % усього приросту основних промислових риб. З огляду на це у багатьох країнах вже прийняті законодавчі акти про забезпечення екологічної безпеки держави. На планеті сформувались досить великі регіони, де рівень забруднення атмосфери досяг

загрозливих масштабів. Тільки за останню тисячу років природний приріст населення планети збільшився в тисячу разів: з 2 % за тисячу років до 2 % щорічно.

Зростання чисельності населення, прискорення темпів розвитку продуктивних сил, залучення значних обсягів природних ресурсів у суспільне виробництво активізують процес деградації природи, спричиняють непередбачені зміни навколишнього середовища. Сучасна екологічна ситуація зумовлює потребу конструктивного підходу до поліпшення екологічного стану територій і розробки спільних програм у галузі використання природних ресурсів. При цьому важливе значення має визначення пріоритетних шляхів розв'язання екологічних проблем у країнах з різним рівнем економічного розвитку.

У країнах, що розвиваються, мінімальний розмір доходів у 15 разів, а максимальний у 6 разів менший порівняно з аналогічними показниками розвинених країн. Скорочення різниці в економічному розвитку і доходах пов'язане із залученням значної кількості ресурсів навколишнього середовища у виробничу сферу. У зв'язку з цим постає питання про адекватність використання природних ресурсів темпам розвитку економіки, що сприятиме поступовому підвищенню рівня життя у слабкорозвинених країнах і загалом у світі. Характеризуючи особливості сучасного стану розвитку економічних відносин у суспільстві, відзначимо деякі особливості, пов'язані зі взаємовідносинами суспільства і природи:

- впровадження досягнень НТП спрямовується на підвищення ефективності суспільного виробництва, сприяє підвищенню добробуту людини;
- економічним результатом господарської діяльності є задоволення матеріальних та інших потреб людства;
- екологічним результатом сучасної господарської діяльності, на жаль, є забруднення і деградація навколишнього середовища.

Природоохоронна і господарська діяльність — це два боки єдиного процесу господарювання людини. Відтак, екологічним результатом господарювання має стати забезпечення потреб людей у якісних умовах існування. Впровадження досягнень НТП повинно спрямовуватись саме на гармонізацію господарської та природоохоронної діяльності, зменшення негативних наслідків для навколишнього середовища.